

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 20.12.2007
KOM(2007) 833 lopullinen

**KOMMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE SEKÄ ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Medialukutaito digitaalisessa ympäristössä – eurooppalainen toimintamalli

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE SEKÄ ALUEIDEN KOMITEALLE

Medialukutaito digitaalisessa ympäristössä – eurooppalainen toimintamalli

1. MEDIALUKUTAITO DIGITAALISESSA YMPÄRISTÖSSÄ

Medialukutaidosta on tulossa yhä tärkeämpi osa tiedotusväline- ja viestintäalojen eurooppalaisia ja kansallisia toimintasuunnitelmia. Esimerkiksi uudessa audiovisuaalisia mediapalveluja koskevassa direktiivissä komissio veloitetaan osana raportointivelvollisuuttaan mittaamaan medialukutaidon tasoa kaikissa jäsenvaltioissa¹.

Vaikka tiedotusvälineiden olemassaolo on edelleen keskeinen edellytys Euroopan kansalaisten mahdollisuudelle ymmärtää elinympäristöään ja ottaa osaa demokratiaan ja kulttuuritoimintaan, ovat viestinten käyttötavat muuttumassa. Matkaviestintä, käyttäjien tuottama sisältö, internet ja digitaalisten tuotteiden voimakkaasti lisääntynyt saatavuus ovat perusteellisesti muuttamassa mediataloutta. Tämän seurauksena on välttämätöntä saada lisää tietoa ja ymmärtää paremmin sitä, miten tiedotusvälineet toimivat digitaalisessa maailmassa, keitä mediatalouden uudet toimijat ovat ja mitä uusia mahdollisuuksia ja haasteita digitaalisten viestinten käyttö saattaa sisältää. Kyse on siitä, miten luottavaisesti käyttäjät suhtautuvat digitaali teknologioihin ja -viestimiin ja miten suurta mielenkiintoa he tuntevat tieto- ja viestintätekniikan omaksumista kohtaan. Euroopan komission keskeinen tavoite, joka vahvistetaan myös strategisessa poliittisessa kehyksessä i2010:ssa², on lisätä tätä mielenkiintoa. Yleisemmällä tasolla on tärkeää, että kansalaiset ymmärtävät tiedotusvälineiden taloudellisen ja kulttuurillisen ulottuvuuden paremmin ja että käydään keskustelua siitä, miten tärkeitä Euroopan taloudelle ovat vahvat ja kilpailukykyiset globaalin tason viestimet, jotka edistävät moniarvoisuutta ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Parempi medialukutaito voi edistää merkittäväällä tavalla Euroopan unionille Lissabonissa vuonna 2000 kokoontuneessa Eurooppa-neuvostossa asetettuja tavoitteita. Erityisen tärkeä osuus medialukutaidolla on kilpailukykyisemmän ja osallisuutta paremmin edistävän osaamistalouden vakiinnuttamisessa viestintätekniikka- ja media-alan kilpailukykyyn lisäämisen kautta, yhtenäisen eurooppalaisen tietalueen luomisessa sekä osallisuuden, parempien julkisten palveluiden ja elämänlaadun vaalimisessa.

Medialukutaitoa digitaalisessa ympäristössä koskeva eurooppalainen toimintamalli vastaa Euroopan parlamentin³ sekä viestintätekniikka- ja media-alan esittämiin toiveisiin. Se

¹ 26 artikla: Komissio antaa ”kertomuksen tämän direktiivin soveltamisesta ja tekee tarvittaessa ehdotuksia direktiivin mukauttamiseksi audiovisuaalisten mediapalvelujen alan kehityksen ja erityisesti teknologian tuoreimman kehityksen, alan kilpailukykyyn sekä kaikissa jäsenvaltioissa saavutetun medialukutaidon tason edellyttämällä tavalla.”

² Ks. http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm

³ Esimerkiksi televisio ilman rajoja -direktiiviä (89/552/ETY) koskevassa 6. syyskuuta 2005 annetussa Euroopan parlamentin päätöslauselmassa parlamentti kehottaa neuvostoa ja komissiota ”kehittämään ja panemaan täytäntöön tietoyhteiskunnan puitteissa mediakoulutusohjelmia aktiivisen ja tiedostavan kansalaisuuden edistämiseksi Euroopassa.” Samasta aiheesta 22. marraskuuta 2006 annetussa

täydentää myös tällä hetkellä käynnissä olevaa Euroopan unionin median moniarvoisuutta koskevaa aloitetta⁴, audiovisuaalisia mediapalveluja ja sähköistä viestintää koskevan lainsäädännön ajantasaistamista, mobiilitelevisiota⁵ ja luovaa verkkosisältöä koskevia strategisia aloitteita sekä tulossa olevaa osallisuutta edistävää yhteiskuntaa koskevaa eInclusion-aloitetta.

Tämä tiedonanto täydentää myös Euroopan audiovisuaalipolitiikkaa. Se liittyy erityisesti audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin säännöksiin (pyrkien rohkaisemaan medialukutaidon arvioimiseen käytettävien kriteerien tutkimusta, joka on 26 artiklassa mainitun raportointivelvollisuuden täyttämisen ensimmäinen vaihe)⁶ ja Media 2007 -ohjelmaan. Kyseisessä ohjelmassa korostetaan media- ja kuvanlukutaitoon liittyvien aloitteiden merkitystä eurooppalaisten audiovisuaalisten teosten tuomisessa kaikkien ulottuville sekä eurooppalaisen elokuva- ja audiovisuaalialan kulttuuriperinnön lujittamisessa. Ohjelman tärkein tavoite on tuoda esiin ja tukea hyviä medialukutaitoon liittyviä käytäntöjä koko Euroopan tasolla sekä tehdä toimenpide-ehdotuksia. Tämä tiedonanto pohjautuu vuonna 2006 perustetun medialukutaitoa käsittelevän asiantuntijaryhmän työn tuloksiin, lokakuussa 2006 aloitetun julkisen kuulemisen tuloksiin sekä komission aiemmista ja tällä hetkellä käynnissä olevista medialukutaitoon liittyvistä aloitteista saatuihin kokemuksiin.

Tällä tiedonannolla ei ole yhteisön talousarvioon muuta vaikutusta kuin se, johon on varauduttu vuosiksi 2007–2013 vahvistetussa rahoituskehityksessä.

2. MEDIALUKUTAIDON EUROOPPALAINEN MÄÄRITELMÄ

Medialukutaito määritellään yleisesti taidoksi käyttää tiedotusvälineitä, ymmärtää ja arvioida kriittisesti tiedotusvälineiden ja mediasisältöjen eri puolia sekä viestiä erilaisissa yhteyksissä.

mietinnössä (A6-0399/2006) medialukutaidosta puhutaan entistä tärkeämpänä tekijänä. Euroopan parlamentti antoi 27. huhtikuuta 2006 päätöslauselman analogisista digitaalisiin radio- ja televisiolähetysiin siirtymisestä (2005/2212(INI)), jossa unionin tasolla parlamentti ”kehottaa komissiota esittämään tiedonannon mediakasvatuksesta”. Kun komissaariehdokkaita kuultiin Euroopan parlamentissa vuonna 2004, monet tämän tiedonannon aihepiireistä, kuten osallistaminen ja saavutettavuus, olivat jo mukana Vivianne Redingille osoitetuissa kysymyksissä. Vastauksessaan lasten turvallisuutta internetissä koskevaan kysymykseen Reding mainitsi myös, että medialukutaito- ja mediakasvatusohjelmien avulla voidaan lisätä alaikäisten mediatajua ja päätösvaltaa omien asioidensa suhteen.

⁴ Euroopan komissio käynnisti median moniarvoisuutta koskevan kolmivaiheisen suunnitelman 16.1.2007. Sen ensimmäinen vaihe oli komission yksiköiden valmisteluasiakirja; toisessa vaiheessa pyritään riippumattoman selvityksen avulla määrittelemään ja testaamaan konkreettisia ja puolueettomia indikaattoreita, joiden avulla viestintän moniarvoisuutta EU:n jäsenvaltioissa voidaan arvioida (tulosten odotetaan valmistuvan alkuvuodesta 2009); ja lopuksi vuonna 2009 komissio antaa tiedonannon median moniarvoisuuden indikaattoreista Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Ks. http://ec.europa.eu/information_society/media_taskforce/pluralism/index_en.htm

⁵ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Mobiili-tv:n sisämarkkinoista vahvemmat (KOM(2007) 409 lopullinen).

⁶ Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi, johdanto-osan 37 kappale: ”Medialukutaidolla tarkoitetaan kuluttajan taitoja, tietämystä ja ymmärryskykyä, joiden avulla hän voi käyttää tiedotusvälineitä tehokkaasti ja turvallisesti. Medialukutaitoiset henkilöt pystyvät tekemään valistuneita päätöksiä, ymmärtämään sisällön ja palvelujen luonteen sekä hyödyntämään uusien viestintätekniikoiden tarjoamat monipuoliset mahdollisuudet. He pystyvät muita paremmin suojaamaan itseään ja perhettään haitalliselta tai loukkaavalta aineistolta. Medialukutaidon kehittämistä kaikilla yhteiskunnan aloilla olisi sen vuoksi edistettävä ja edistymistä olisi seurattava tiiviisti.” Ks. myös alaviite 1.

Tämän määritelmän ovat vahvistaneet niin valtaosa julkiseen kuulemiseen osallistuneista kuin medialukutaitoa käsittelevän asiantuntijaryhmän⁷ jäsenet. Joukkotiedotusvälineet ovat tiedotusvälineitä, jotka erilaisia jakelukanavia käyttäen pystyvät saavuttamaan suuren yleisön. Mediaviestit ovat tietopitoisia, luovia sisältöjä, jotka ovat tekstin, äänen ja kuvien muodossa ja joiden välittäjinä toimivat erilaiset viestintämuodot, kuten televisio, elokuva, video, www-sivustot, radio, videopelit ja virtuaaliyhteisöt.

Medialukutaitoa koskevan eurooppalaisen toimintamallin tulisi olla sovellettavissa kaikkeen mediaan. Medialukutaidon erilaisiin tasoihin kuuluvat mm. seuraavat tiedot ja taidot:

- kyky käyttää luontevasti kaikkia tämänhetkisiä tiedotusvälineitä sanomalehdistä aina virtuaaliyhteisöihin saakka;
- kyky käyttää tiedotusvälineitä aktiivisesti, muun muassa vuorovaikutteisen television, internet-hakukoneiden ja virtuaaliyhteisöihin osallistumisen kautta, ja kyky hyödyntää paremmin tiedotusvälineiden tarjoamia mahdollisuuksia viihteen, kulttuurin, kulttuurien välisen vuoropuhelun, oppimisen ja arkisten sovellusten (esimerkiksi ohjelmakirjastojen ja podcasting-palveluiden) suhteen;
- kriittinen asenne tiedotusvälineiden tarjoaman sisällön laatua ja paikkansapitävyyttä kohtaan (esimerkiksi kyky arvioida tiedon laatua, suhtautua oikein mainontaan eri tiedotusvälineissä ja käyttää hakukoneita järkevästi);
- kyky käyttää tiedotusvälineitä luovasti tilanteessa, jossa viestintätekniikoiden kehittyminen ja internetin lisääntyvä käyttö jakelukanavana antavat yhä useammalle eurooppalaiselle mahdollisuuden luoda ja levittää kuvia, tietoa ja sisältöjä;
- kyky ymmärtää mediatiloutta ja eroa tiedotusvälineiden monimuotoisuuden ja omistussuhteiden välillä;
- tietoisuus tekijänoikeuskysymyksistä, joiden ymmärtäminen on olennaisen tärkeää laillisuuden kulttuurin syntymisen tähden, erityisesti silloin, kun kyseessä on nuori sukupolvi kaksoisroolissaan sisällön kuluttajina ja tuottajina.

Tämän tiedonannon pyrkimyksenä ei ole puuttua kaikkiin näihin kysymyksiin, sillä monia niistä käsitellään muissa käynnissä olevissa aloitteissa. Sen sijaan tässä tiedonannossa keskitytään muutamien kysymysten lähempään tarkasteluun.

3. TÄHÄNASTISET ALOITTEET

Medialukutaitoa käsittelevä asiantuntijaryhmä perustettiin vuonna 2006 tutkimaan ja määrittelemään medialukutaitoon liittyviä tavoitteita ja kehityssuuntia, nostamaan esiin ja edistämään Euroopan tason hyviä toimintatapoja ja ehdottamaan alaan liittyviä toimenpiteitä. Ryhmä on arvioinut ja tutkinut myös Euroopan komission aiempia toimenpiteitä (esimerkiksi eLearning-ohjelman puitteissa rahoitettuja medialukutaitohankkeita) ja keskustellut niistä. Ryhmä koostuu joukosta eurooppalaisia medialukutaidon erityisasiantuntijoita, joiden erityisalat ja ammatilliset taustat vaihtelevat. Mukana on esimerkiksi korkeakoulumaailman

⁷ Ks. http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/docs/report_on_ml_2007.pdf

edustajia ja tiedotusvälineiden ammattilaisia. Ryhmä on kokoontunut kolmesti vuoden 2006 aikana ja kahdesti vuonna 2007.

Komissio käynnisti myös **julkisen kuulemisen**⁸ vuoden 2006 lopulla. Kuulemisen tulokset olivat tyydyttäviä sekä määrältään että vastaajien laadun ja vaihtelevuuden suhteen. Vastajiin kuului mediajärjestöjä ja media-alan edustajia, muodolliseen koulutusjärjestelmään kuuluvia ja sen ulkopuolella olevia oppilaitoksia, sisällöntarjoajia ja -tuottajia, tutkimus- ja kulttuurilaitoksia, sääntelyviranomaisia sekä kansalais- ja kuluttajajärjestöjä. Vastauksia eritellessä kävi ilmi, että tämän alan paikallisten ja kansallisten hyvien käytäntöjen tutkimus, esiin nostaminen sekä levittäminen koko Euroopan unionin alueelle on oikea tapa nopeuttaa medialukutaidon kehitystä. Kävi myös ilmi, että medialukutaidon arvioimiseen tarvittavat kriteerit ja normit puuttuvat ja että medialukutaidon kaikista osa-alueista ei ole olemassa hyviä käytäntöjä. Komissio katsoo siis, että sekä uusien arviointikriteerien että uusien hyvien käytäntöjen kehittämiseksi tarvitaan nopeasti laajempaa ja pitempiaikaista tutkimusta.

Selvitys ”Current trends and approaches to Media Literacy in Europe” tilattiin toukokuussa 2006. Tässä selvityksessä kartoitetaan medialukutaidon soveltamisen nykykäytäntöjä Euroopassa, todistetaan oikeiksi julkisen kuulemisen aikana esiin nousseet kehityssuunnat ja suositellaan eräitä yhteisön tason toimenpiteitä, joiden avulla medialukutaitoa voidaan tukea ja sen tasoa nostaa. Lopuksi siinä esitellään pääpiirteittäin tämän alan EU:n tason toimien mahdollisia taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tutkimuksen loppuraportti on luettavissa Euroopan komission [www-sivustolla](http://www.ec.europa.eu)⁹.

Media 2007 -ohjelmaa koskeva päätös¹⁰ korostaa medialukutaitoon ja elokuvakasvatukseen liittyvien aloitteiden merkitystä, erityisesti silloin, kun näitä aloitteita järjestävät nuorelle yleisölle tarkoitetut elokuvafestivaalit yhteistyössä koulujen kanssa. Alkuvuodesta 2007 julkaistun, valintaperusteiltaan erityisesti elokuvakasvatukseen liittyvän ehdotuspyynnön perusteella mukaan valittiin useita hankkeita¹¹.

Safer Internet plus -ohjelman (2004–2008) tavoitteena on antaa vanhemmille, opettajille ja lapsille valmiuksia internetin turvallisempaan käyttöön. Ohjelman piiriin kuuluu myös muita tiedotusvälineitä, kuten videot. Ohjelman puitteissa toteutettiin toukokuussa 2007 kvalitatiivinen, Eurobarometri-kyselyyn perustuva tutkimus¹², jonka tarkoituksena oli kerätä lisätietoa lasten internetin ja matkapuhelimen käytöstä, verkkokäyttäytymisestä sekä turvallisuuskysymyksiä koskevista käsityksistä.

Sisältöön liittyvässä **Euroopan unionin lainsäädäntökehyksessä** käsitellään myös medialukutaitoa. Tästä esimerkkinä 20. joulukuuta 2006 hyväksyttiin **Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus alaikäisten ja ihmisarvon suojelusta** ja vastineoikeudesta suhteessa Euroopan audiovisuaalisia ja tietopalveluja tuottavien yritysten kilpailukykyyn¹³. Suosituksessa painotetaan jäsenvaltioiden toimesta kehitettävien medialukutaitoa koskevien

⁸ Ks. myös ”Report on the results on the public consultation on Media Literacy” osoitteessa http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/docs/report_on_ml_2007.pdf

⁹ Ks. http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/index_en.htm

¹⁰ Päätös N:o 1718/2006/EY.

¹¹ Esimerkiksi Thessaloniki Film Festival (Kreikka), Festival Premiers Plans (Anger, Ranska), Festival Européen du Film Court de Brest (Ranska), Festival Internacional de cine para jóvenes (Gijón, Espanja), International Short Film Festival (Berliini, Saksa), Crossing Europe Film Festival (Linz, Itävalta) sekä 20th European Youth Film Festival of Flanders (Belgia).

¹² http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/eurobarometer/index_en.htm#overall_report

¹³ Suositus N:o 2006/952/EY.

ohjelmien tärkeyttä ja suositellaan jäsenvaltioille ja komissiolle erinäisiä konkreettisia aiheeseen liittyviä toimenpiteitä. Näitä toimenpiteitä ovat esimerkiksi audiovisuaalisia ja tietopalveluja tuottavien yritysten kannustaminen välttämään ja torjumaan kaikkea syrjintää, joka perustuu sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen, kuitenkin ilmaisun- ja lehdistönvapautta loukkaamatta; käytännesääntöjen laatiminen yhteistyössä alan ammattilaisten sekä kansallisten ja yhteisön sääntelyviranomaisten kanssa; sellaisten toimenpiteiden edistäminen, joilla torjutaan kaikenlaista alaikäisille haitallista laitonta toimintaa internetissä. Komissio muistuttaa myös, että yhtä lukuun ottamatta kaikki jäsenvaltiot sekä Euroopan yhteisö ovat allekirjoittaneet YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen. Tämän sopimuksen 21 artiklassa veloitetaan allekirjoittajat kannustamaan joukkotiedotusvälineitä, mukaan lukien internetissä toimivat tiedontuottajat, saattamaan palvelunsa sellaiseen muotoon, että vammaiset henkilöt voivat niitä esteettä käyttää.

Toissijaisuusperiaatteen mukaisesti päävastuu medialukutaitokysymysten sisällyttämisestä koulujen opetusohjelmiin kaikilla kouluasteilla on kansallisilla viranomaisilla. Merkittävässä asemassa ovat myös paikalliset viranomaiset, koska he toimivat lähempänä kansalaisia ja voivat tukea muodollisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelta tulevia aloitteita. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin äskettäin hyväksytyssä sanamuodossa on mukana medialukutaitoon viittaava johdanto-osan kappale¹⁴, ja sen 26 artiklassa veloitetaan komissio osana raportointivelvollisuuttaan mittaamaan medialukutaidon tasoa kaikissa jäsenvaltioissa.

Toukokuussa 2007 Saksan puheenjohtajakaudellaan Leipzigissä järjestämän, luotettavampaa sisältöä käsittelevän asiantuntijakonferenssin erään istunnon aiheena oli medialukutaito. Kesäkuussa 2007 Unescon järjestämässä medialukutaitoa käsittelevässä konferenssissa niin Unesco, Euroopan neuvosto kuin komissiokin yhdessä korostivat kansainvälisen yhteistyön syventämisen tarvetta.

4. MEDIALUKUTAITO DIGITAALISESSA YMPÄRISTÖSSÄ – HYVÄT TOIMINTATAVAT

Tällä tiedonannolla on kolme painopistealuetta: kaupallinen viestintä, audiovisuaaliset teokset sekä verkkoviestintä.

4.1. Medialukutaito ja kaupallinen viestintä

Mainonta kuuluu jokapäiväiseen elämäämme ja on olennainen osa markkinataloutta. Kaikenlaisten yleisöjen keskuudessa on tärkeää lisätä tietoisuutta kaupallisen viestinnän osuudesta audiovisuaalisen teollisuuden arvoketjussa. Erityisen tärkeää tämä on maksuttomien televisiopalveluiden tapauksessa, sillä mainonta ja muu kaupallinen viestintä, kuten sponsorointi, teleostoslähetykset ja tuotesijoittelu, antavat lähetystoiminnan harjoittajille mahdollisuuden saada käyttöönsä ns. premium-sisältöä. Mediassa on tärkeää myös välttää kielteisiä mielikuvia ikääntyneistä ja vammaisista. Kaupallisen viestinnän kontekstissa medialukutaitoon kuuluu ainakin kolme näkökohtaa:

¹⁴ Ks. alaviite 6.

- annetaan nuorille yleisöille välineitä, joiden avulla he voivat kehittää **kriittisen lähestymistavan** kaupallista viestintää kohtaan ja tehdä asiantuntevia valintoja¹⁵;
- lisätään kaikkien asianomaisten parissa itse- ja yhteissääntelytoimenpiteiden ja -mekanismien sekä käytännesääntöjen kehittämisen ja täytäntöönpanon tuntemusta¹⁶;
- houkutellaan alalle riittävän avointa julkista ja yksityistä rahoitusta¹⁷.

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaan direktiiviin kuuluvaan raportointivelvollisuuteen liittyen komissio katsoo, että kaupalliseen viestintään liittyvien hyvien käytäntöjen kehittämiselle (esimerkiksi osallistumalla käytännesääntöjen muokkaamiseen) sekä keskinäiselle jakamiselle on suuri tarve, sillä niitä voidaan ehdottaa vaihtoehtoiksi eräitä toimia koskeville rajoituksille ja kielloille.

4.2. Medialukutaito ja audiovisuaaliset teokset

Digitaalitekniikoiden ja laajakaistayhteyksien yleistymisen luomat uudet jakelukanavat, kuten tilausvideopalvelut ja mobiilitelevisio, helpottavat suuresti audiovisuaalisten teosten tuomista kuluttajien saataville. Tämä avaa vuorostaan uusia markkinoita aikaisemmin julkaistuille teoksille. Lisäksi digitaalitekniikat madaltavat kynnystä luoda ja jakaa audiovisuaalisia teoksia ja auttavat luomaan rajattomat audiovisuaaliset markkinat. Tässä yhteydessä medialukutaito tarkoittaa seuraavaa:

- lisätään omaa elokuvaperintöämme koskevaa tietämystä sekä kasvatetaan mielenkiintoa niin perinteikkäitä kuin uusiakin eurooppalaisia elokuvia kohtaan, erityisesti nuorten eurooppalaisyleisöjen parissa¹⁸;
- edistetään audiovisuaalisen median tuottamisessa tarvittavien taitojen sekä luovien kykyjen oppimista¹⁹;

¹⁵ Esimerkiksi Suomen Ylen kehittämä medialukutaitosivusto Mediakompassi sisältää nuorille, vanhemmille ja opettajille tarkoitetun mainontaan keskittyvän osuuden; Ruotsin kuluttajavirasto on tuottanut televisiomainoksia käsittelevää kirjallisuutta ja osallistunut aihetta koskevan oppimateriaalin rahoittamiseen.

¹⁶ Esimerkiksi Consell Audiovisual de Catalunya (CAC) tukee keskustelufoorumeita, joilla luodaan itse- ja yhteissääntelyä koskevia sääntöjä.

¹⁷ Esimerkkinä tästä on Media Smart, voittoa tavoittelematon, mainontaan keskittyvä medialukutaito-ohjelma 6–11-vuotiaille koululaisille. Ohjelma käynnistettiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa marraskuussa 2002 ja tällä hetkellä se toimii myös Belgiassa, Saksassa, Alankomaissa, Suomessa ja Ruotsissa. Lisäksi sen käyttöönottoa valmistellaan Italiassa, Portugalissa ja Unkarissa. Sen rahoittajana Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimii mainosala, ja sitä tukevat Yhdistyneen kuningaskunnan ja muiden jäsenvaltioiden hallitukset.

¹⁸ Esimerkki tästä on Europa Cinémas -verkosto, joka luotiin vuonna 1992 Euroopan unionin MEDIA-ohjelman sekä Ranskan elokuvateatteriverkoston Centre National de la Cinématographien rahoituksen turvin. Europa Cinémas on ensimmäinen elokuvateatteriverkosto, jonka ohjelmisto koostuu pääasiassa eurooppalaisista tuotannoista, ja sen järjestämissä tapahtumissa muun muassa tehdään eurooppalaisia elokuvia tunnetuiksi nuorten yleisöjen parissa.

¹⁹ Esimerkkinä Community Media Network (Irlanti), joka edistää yhteisöjen kehittymistä ja omien voimavarojen lisäämistä välineinään video, radio, valokuvaus, painettu media ja internet. <http://www.cmn.ie>. Toinen esimerkki on FILM-X, Tanskan elokuvainstituutin lapsille ja nuorille tarkoitettu tietokonepohjainen, vuorovaikutteinen elokuvastudio. Sen avulla lapset, nuoret ja aikuiset

- ymmärretään tekijänoikeuksien merkitys sekä kuluttajien että sisällöntuottajien näkökulmasta²⁰.

4.3. Medialukutaito ja verkkoviestintä

Nopeasti kehittyvässä tietoyhteiskunnassa medialukutaitoa tarvitaan, jotta käyttäjät pysyvät ajan tasalla teknisistä, taloudellisista ja kulttuurillisista innovaatioista ja voivat olla osa niitä. Internet muuttaa syvällisellä tavalla tiedotusvälineiden käyttöä, sillä sen avulla voidaan käyttää perinteisiä viestimiä (esimerkiksi IPTV:n ja internet-radioiden kautta) sekä tekstiä, kuvaa ja ääntä kaikkialta maailmasta vuorovaikutteisella tavalla. Tämä tarjoaa valtavia mahdollisuuksia – esimerkiksi digitaalisten multimediakirjastojen tapauksessa²¹ – mutta tuottaa myös valtavia haasteita medialukutaidolle. Verkkoviestinnän yhteydessä medialukutaito tarkoittaa seuraavaa:

- tarjotaan käyttäjille välineitä, joiden avulla he voivat itse arvioida verkkosisältöjä kriittisesti;
- monipuolistetaan luovassa digitaalisessa toiminnassa ja tuotannossa tarvittavia kykyjä sekä edistetään tekijänoikeuskysymysten tuntemusta²²;
- varmistetaan, että tietoyhteiskunnan eduista pääsevät osallisiksi myös muita heikommassa asemassa puutteellisten resurssien tai koulutuksen tai ikänsä, sukupuolensa tai etnisen ryhmänsä vuoksi olevat henkilöt, samoin kuin vammaiset (sähköisten palvelujen esteettömyys) ja epäsuotuisilla alueilla asuvat. Osallisuutta edistävää tietoyhteiskuntaa koskeva eInclusion-aloite sisältää nämä kaikki ryhmät²³;
- opetetaan, miten hakukoneet toimivat (esimerkiksi hakutuloksia järjestäessään) ja opitaan käyttämään hakukoneita paremmin²⁴.

voivat kokeilla elokuvan tekemistä ja oppia uusia tapoja viestiä elokuvaa apuna käyttäen.
<http://www.dfi.dk/filmx>

²⁰ BBC tarjoaa erittäin laajan valikoiman vuorovaikutteisen osallistumisen muotoja, kuten esimerkiksi internet-ilmoitustauluja, keskustelufoorumeita, verkkopäiväkirjoja ja käyttäjien omia ääni- ja kuvatiedostoja. BBC on myös saanut äskettäin päätökseen pilottivaiheen Creative Archive -hankkeesta, johon lupamaksun maksajat ovat osallistuneet innokkaasti, mistä osoituksena on lähes 100 000 säännöllistä käyttäjää. Creative Archive -hankkeen pilottivaiheessa käyttäjät saivat ladata omalle koneelleen, muokata, käyttää ja jakaa tekijänoikeuksiltaan selvitettyjä sisältöjä omia, voittoa tavoittelemattomia luovia tarkoituksiaan varten Creative Archive Licence Scheme -lupajärjestelmän puitteissa.

²¹ Digitaalisia kirjastoja koskeva aloite kuuluu i2010 -kehykseen, komission yleiseen digitaalitalouden kehittämiseen tähtäävään strategiaan. Digitaaliset kirjastot ovat julkisesti saatavilla olevan digitaalisen sisällön järjestettyjä kokoelmia. Aloitteen kolme tärkeintä osa-aluetta ovat aineistojen sähköinen saatavuus, digitointi sekä säilyttäminen ja varastointi.

²² Esimerkkinä tästä on <http://www.internet-abc.de/kinder/>, joka antaa lapsille mahdollisuuden tutustua internetiin ja verkkosisällön tuottamiseen.

²³ i2010-aloitteen kolmas painopistealue on osallisuutta edistävän eurooppalaisen tietoyhteiskunnan tukeminen komission käytettävissä olevien välineiden avulla. Tätä tavoitetta tukevat tehokkaat, käyttäjäystävälliset tieto- ja viestintäteknikkapohjaiset julkiset palvelut. Ks. http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/index_en.htm ja http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/inclusion/index_en.htm.

²⁴ Ks. esimerkiksi lapsille tarkoitettu hakukone <http://www.blinde-kuh.de/>.

5. PÄÄTELMÄT

Komissio jatkaa medialukutaitoon digitaalisessa ympäristössä liittyvien hyvien käytäntöjen kehittämistä ja keskinäistä jakamista olemassa olevien ohjelmien ja aloitteiden puitteissa. Komissio tahtoo myös edistää medialukutaidon arvioimisessa käytettävien kriteerien tutkimusta. Tätä tarkoitusta varten vuonna 2008 käynnistetään selvitys, jossa tutkitaan medialukutaidon tason arvioimisessa käytettäviä kriteerejä. Selvitystä voidaan hyödyntää myös audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin soveltamista koskevassa kertomuksessa, jonka komissio laatii viimeistään neljä vuotta direktiivin antamisen jälkeen.

Edellä mainittujen syiden tähden komissio pyytää Euroopan parlamenttia, neuvostoa, Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa sekä alueiden komiteaa tukemaan tässä tiedonannossa määriteltyjä tavoitteita ja painopisteitä sekä järjestämään vuoden 2008 aikana tapahtumia, jotka omistetaan medialukutaitoon digitaalisessa ympäristössä liittyvien hyvien käytäntöjen keskinäiselle vaihtamiselle, mukaan lukien eurooppalaisen media-alan talouteen liittyvät hyvät käytännöt. Komissio ottaa huomioon muiden toimielinten kannan sekä sidosryhmien kannanotot tähän tiedonantoon ja jatkaa hyvien käytäntöjen esiin tuomista. Tarpeen vaatiessa komissio voi antaa myös suosituksen. Koska 2008 on myös Euroopan kulttuurienvälisen vuoropuhelun teemavuosi, komissio kutsuu kaikkia toimielimiä ottamaan kulttuurienvälisen vuoropuhelun näkökohdan mukaan medialukutaitoa käsitteleviin hankkeisiinsa.

Komissio kehottaa jäsenvaltioita seuraaviin toimiin:

- kannustamaan audiovisuaalialan ja sähköisen viestinnän sääntelystä vastaavia viranomaisia ottamaan yhteistyössä enemmän osaa edellä mainittujen medialukutaidon eri tasojen parantamiseen;
- edistämään medialukutaidon eri puolien ja ulottuvuuksien järjestelmällistä tutkimusta ja säännöllistä seurantaa sekä näistä raportointia;
- kehittämään ja ottamaan käyttöön käytännesääntöjä ja tarpeen mukaan kansallisen tason yhteissääntelykehyksiä yhteistyössä kaikkien asianomaisten kanssa sekä edistämään itsesääntelyä koskevia aloitteita.